

ОСТАННІ НОВИНИ

12.44 Гуманітарне розмінування земель в Україні може провалу: нафет навіш шокуєму статистику

12.39 Свечан — «Король Жезлів» та лідерство, Левам — «Дев'ять кубків» та задоволення: Таро-прогноз на 19 червня

12.24 Мої гроші і мов свобода: популярна танцівниця вразила кошищеною пошукою

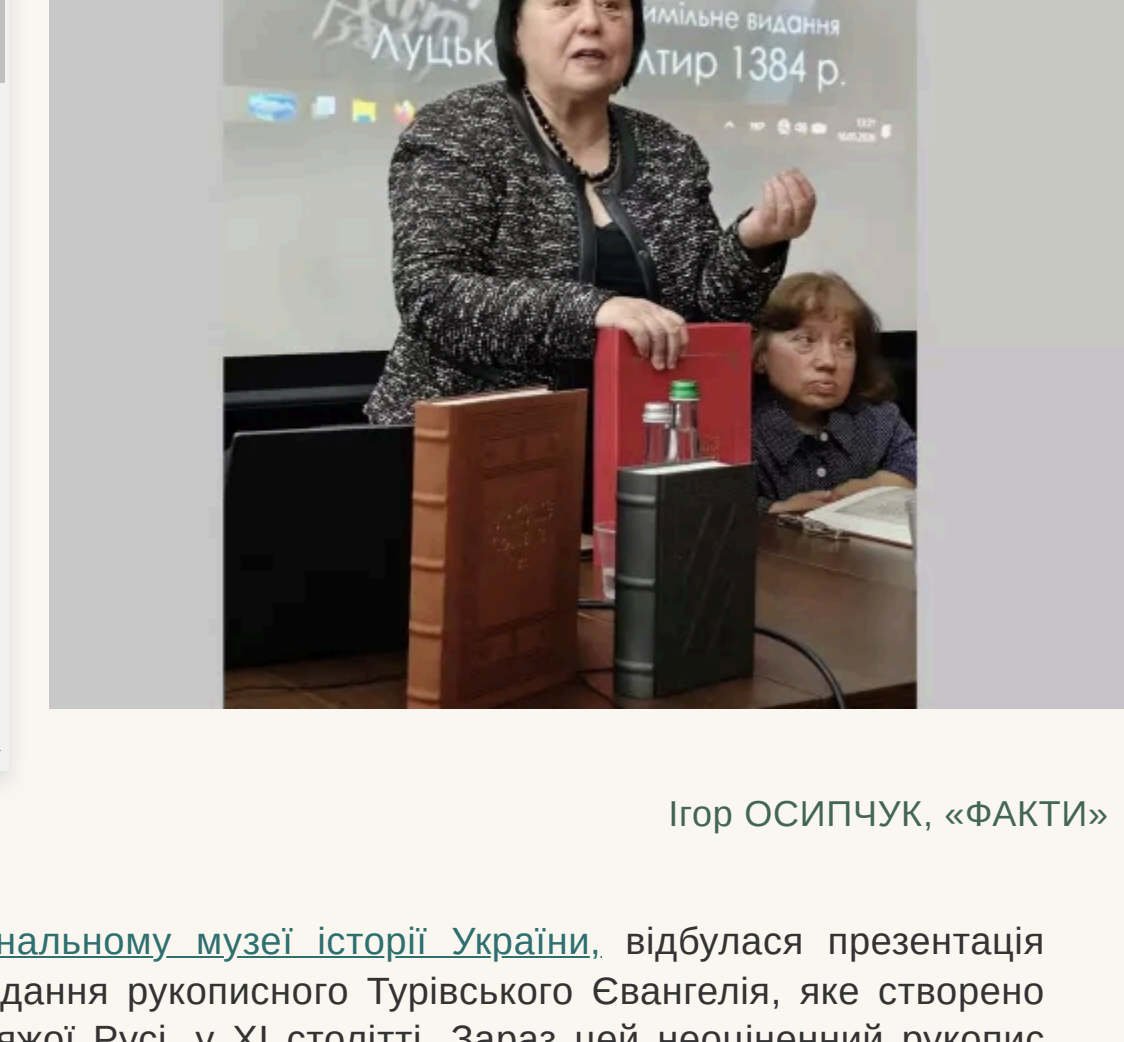
12.05 Не зелений: дієтологи назвали корисний чай для мозку, серця та кишківника

12.54 Українським військовим обмежать доступ до азартних ігор на період воєнного стану

12.85 Нацгвардія, який дослужився у російському полоні до «зазвосту бараків» в Україні: історія у знущанні над полоненими українцями

Священник сховав реліквію в ящику з вугіллям, але експедиція знала, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Турівського Євангелія XI століття

12.24 — 20 травня 2026

Ігор ОСИПЧУК, «ФАКТИ»

У Києві, в Національному музеї Історії України, відбулася презентація факсимільного видання рукописного Турівського Євангелія, яке створено в Києві у часи княжої Русі, у XI столітті. Зараз цей неовцінений рукопис зберігається у Вільно, в Бібліотеці імені Врублевських Академії наук Литви. Керівниця проекту, «Повертаємо в Україну культурну спадщину» директорка видавництва Ганна Горобець розповіла, що до цього було видано факсиміле одинадцяти старовинних українських книг. Тож Турівське Євангеліє — двадцятяте. Оригінали цих пам'яток зберігаються за кордоном.

— Зазначу, що близько 90 відсотків української рукописної спадщини знаходиться, на жаль, в країні-агресорі, — зазначила Ганна Горобець. — Дев'ять відсотків — в Європі, децю є у США та лише близько одного відсотка — в Україні.

«Білоруські депутати звернулися в українське посольство: мовляв, як ми посміли видати факсиміле пам'ятки, яка, як вони вважають, «належить» їхній країні»

Ганна Горобець (на фото у заголовку) стисло розповіла про всі двадцять факсимільних видань старовинних книг, виданих на сьогоднішній день в рамках проекту «Повертаємо в Україну культурну спадщину». Виваженість, одне з них — факсиміле Лавришівського Євангелія XII-XIV століть — викликало ледь не мільйонний скандал. Претензі надрудили від депутатів парламенту білорусі. Це сталося ще до повномасштабної війни.

— Коли ми видали факсиміле Лавришівського Євангелія, до нас звернулося посольство України в Мінську, — каже Ганна Горобець. — Українські дипломати пояснили нам, що в білорусі цю пам'ятку вважали своєю. Президент Лукашенко заявив, що це надавання з білоруських книжок і що слід добитися від польської сторони, щоб вона (Польща) її віддала (оригінал Лавришівського Євангелія зберігається у Кракові, в Бібліотеці Чотториських. — Авт.). Забрали у поляків ориєнал білорусам не вдалося, і вони почали добуватися, щоб їм передали хоча б копію. Польська сторона відмовила білоруській, а нам копію надала. Причому на безоплатній основі. І от коли ми видали факсиміле Лавришівського Євангелія, депутати парламенту білорусі звернулися в посольство України з офіційним запитом. Мовляв, як ми посміли видати факсиміле книги, яка, як вони вважають, «належить» їхній країні. Наш посол зателефонував мені, сліпав, чи можемо прийти в Мінськ і довести, що то українська писемна пам'ятка. Тож ми з науковцем Віктором Мусієнком (до речі, він з 2022 року служив у ЗСУ, звільнившись з війська днями) поїхали в Білорусь і провели презентацію факсимільного видання Лавришівського Євангелія, на яку приїшов міністр культури білорусі. Пан Віктор Мусієнко фактимаи довів, що цю рукописну книгу створено в Україні. Зокрема, він казав, що там (в тексті церковнослов'янською мовою. — Авт.) десять тисяча помилок, які могли зробити тільки носії української мови. Тож цю книгу переписували саме на території України.

Обкладинка оригіналу Лавришівського Євангелія (Фото з Вікіпедії)

«Збереглося лише десять аркушів Турівського Євангелія»

Перед початком презентації факсимільного видання Турівського Євангелія Ганна Горобець дала інтерв'ю «ФАКТАМ».

— На яких умовах литовська сторона надала вашому видавництву можливість працювати з оригіналом Турівського Євангелія? — ставлю питання пані Ганні.

— На умовах безоплатної співпраці: гроші вони з нас не взяли.

— Як технічно була організована робота з оригіналом? Ваші фахівці поїхали в Бібліотеку імені Врублевських Академії наук Литви?

— Ні, не так. Було використано сучасні технології: литовські друзі виклали електронні копії аркушів Турівського Євангелія у хмарне сховище, і ми завантажили їх зайдти. Все це офіційно — згідно з договором.

До речі, значу, що зараз це одна з українських організацій звернулася до Бібліотеки імені Врублевських Академії наук Литви з проханням подарувати з іншою старовинною книшкою, такж для них це вже було не безплатно. Я сказала представникам цієї української організації, що слід було сказати мені та я попросила б литовських друзів. Адже все одо факсимільне видання той книжки буде робити наша видавництво — ми маємо вже чималий досвід, тож завжди для підготовки факсимільних видань в Україні звертаються до нас.

— Маєте відповідне обладнання?

— Ні, адже у нас не друкарня, в видавництво — ми готуємо книги до друку.

— Скільки тривала робота з підготовки факсимільного видання Турівського Євангелія?

— Два роки. Тут слід сказати, що збереглося тільки десять аркушів цієї реліквії, адже вони XI століття — часів правління великого князя Ярослава Мудрого.

Один з аркушів Турівського Євангелія (Фото з Вікіпедії)

Для їх дослідження ми залучили науковців з декільох країн: трьох з України, двох з Литви та одного з Польщі. Кропітка наукова робота потребувала базато часу. Тому й вишло, що для підготовки видання знадобилося два роки.

Наші кошти доволі обмежені, тож ми не мали можливості платити іноземним науковцям. Вони сказали на це: «Нам би по примірнику факсимільного видання». Відповіла їм: «Так я вам подарую три примірники».

— Який наклад цього видання?

— Сто примірників. Ми розповсюдимо їх по центральних наукових бібліотеках у кожному регіоні України та провідних музеях, як-от Національній заповідник «Софія Київська», Національній музеї Історії України, Ободва Музеї книги і Друкарства (в Києві і в Сестрозі). Це моя мрія — щоб в всіх областях країни був колекція наших факсимільних видань. Сімс у тому, щоб науковці на місцях мали доступ до факсиміле старовинних українських книг. Окрім того, ми даруємо наші факсимільні видання іноземним науковим центрам, бібліотекам і евангелі. До речі, зараз ми завершуємо переклад англійською мовою Турівського Євангелія та його наукового дослідження. Плануємо видати цю книгу у червні-липні.

Факсимільне видання Турівського Євангелія видали наглядом 100 примірників (Фото з фейсбуку)

— В яку суму вам обійшовся один примірник?

— Разом з авторськими гонорарами українським өченим — понад 3 тисячі гривень.

Читайте також: Мазепа зустрічаєс з королем Швеції у селі, де сталося диво: у Києві відкрилася виставка, експонат якої має до цього причетність

«У Софії Київській існував центр книгописання, і звідси книжки розповсюджувалися по інших містах княжої Русі»

Заступник генерального директора Національного заповідника «Софія Київська» доктор історичних наук Вячеслав Корнієнко, який взяв участь в дослідженні Турівського Євангелія, розповів.

— Це Євангеліє було створене у великокнязівському скрипторію (слово має латинське походження: «scriptor — це писар), який розміщувався у Києві, в Софійському соборі.

Раніше вважалося, що Турівське Євангеліє написано десь в іншому місці. Сказано, в Мінську заявляли, що це білоруська книга. Дехто з науковців трактував обережніше: мовляв, складно довести, що цей манускрипт було написано не в Турові (в цьому білоруському місті його виявили), але водночас важко спростувати, що він створений не там.

У 1990-х роках, коли створилися національні держави, почался дослідження, і мали на меті з'ясувати походження Турівського Євангелія. Тоді навіть російські науковці зазначили, що ця книга має виразні риси шкоти київського скрипторію. При цьому вони заговорили, що неважко, де саме працював переписувач над Турівським Євангелієм: можливо, в Турові, не виключено, що в якомсь іншому місці. Тобто знову в таки створювалося підґрунтя для заяв про «спільну спадщину».

Важливий момент — оформлення цього Євангелія. Зазвичай стародавні рукописи мають гарне оформлення — в них присутні мініатюри. А в Турівському Євангелію їх немає. Але там дуже майстерно написані заголовні літери й заставки. Так от, найбільш яскравої цьому ми з мистецтвознавцюю Поліною Яницькою знайшли в оформленні стінопису Софійського собору, який був джерелом натінення для переписувачів книг.

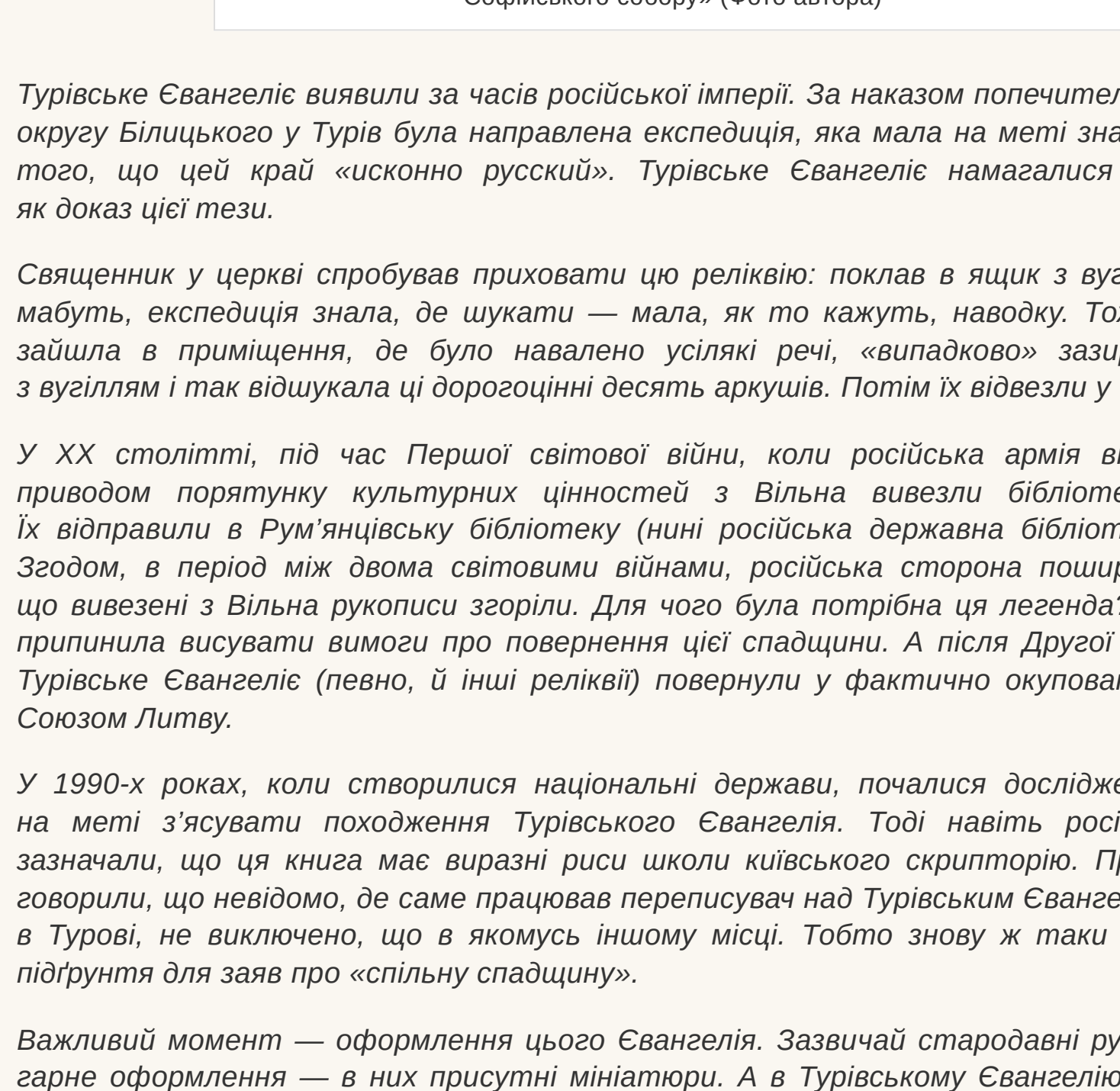
Цей факт наводить з українськими мовними особливостями Турівського Євангелія, його досвід науковець Віктор Мусієнко, дали нам підстави зробити висновок, що його створено в Києві, у великокнязівському скрипторію. Слід зазначити, що польська колега, яке вивчала це Євангеліє, знайшла в ньому ознаки української мови. Підкреслю, що вона працювала абсолютно незалежно від нас.

Слід розуміти, що в Софії Київській існував центр книгописання, і звідси книжки розповсюджувалися по інших містах княжої Русі. І лише наприкінці XI століття з'явилися ініціи скрипторії, зокрема в Новгороді.

Телер мого вчорашнього російської історіографії про те, що була одна давньоруська книга, що вона існувала, то це була старовірвська книга. Чому? Бо мовні норми задавали київські переписувачі. Тобто вони часто писали так, як говорили, тому наробили помилок при переписуванні книг церковнослов'янською мовою. А їхні новгородські колеги, переписуючи книги, створені в київському скрипторію, сприймали ці помилки як норму церковнослов'янської мови.

Друкот історичних наук Людмила Гнатенко, старша наукова співробітниця Інституту університету, яка також досліджувала текст Турівського Євангелія, зокрема, зазначила:

— Ідея спільної (з росіянами. — Авт.) писемної традиції не витримує критики, зокрема тому, що у XI столітті на місці московії були самі болота. Не може існувати традиції держави, якщо в той період її (держави) ще не існувало.

Людмила Гнатенко: «Ідея спільної (з росіянами. — Авт.) писемної традиції не витримує критики, зокрема тому, що у XI столітті на місці московії були самі болота» (Фото автора)

Раніше «ФАКТИ» розповідали, як брехня про князя, який побудував Софію Київську, залишалася нерозкритою майже тисячу років.

На фото у заголовку: Ганна Горобець. «Обидь примірник факсимільного видання обійшовся нам у понад три тисячі гривень» (Фото автора)

Читайте нас у Facebook

2839

До змісту розділу

Любезна помилку? Вадить її та національнi CTRL+Enter

Дружована версія

Лист редакторів

Покоржитися

Поділитися

Поділитися

Твітнути

ЗАРАЗ ЧИТАЮТЬ

Українцям можуть ускладнити виїзд з країни у парламенті заговорили про жорсткі умови	Зелень не звинувачувать через тиждень: лайфхак від шеф-кухні	Забудьте про холоду воду: як очистити відь за лічені секунди без усього	Ленці з 3 ліття передають частини українця: хто отримає надбавку
--	--	---	--

Новини партнерів

Мова сайту	Світ	Культура	Кіно та рецепти	Історія сучасності	Іменинники дня
Україна	Прина ланя	Шоу-бізнес	Люди та звірі	Наука та технікологі	Гороскоп
Політика	Бюкс	Шоу-бізнес	Життя і спорт	Кінь і конярство	Крос-актив
Гроші	Спор	Суспільство	25 років пошуку	Залитайте у Фейлб	Фотоблог
Події	Куболб	Світ життя			Подар

Розклав | Гурманство | Косметика | Привітання і спілкування | Правила користування сайтом fakty.ua

© 1997–2026 «ФАКТИ» Усі права на матеріали сайту зберігаються у відповідності до законодавства України. Матеріали на розклав «на правах розклав», «Розклав» в тижжкох колекціях створені «ФАКТИ» у відповідності з умовами розклав та мають інформаційно-комерційний характер.